

Evropský rok **aktivního stárnutí**
a **mezigenerační solidarity** 2012

Příspěvek EU k aktivnímu stárnutí a mezigenerační solidaritě

Financuje

Evropská
komise

Evropská komise ani nikdo jiný jednající jménem Evropské komise nemůže být činěn zodpovědným za jednání, které by se mohlo řídit informacemi obsaženými v této publikaci.

Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování
Oddělení D.3
Rukopis dokončen v červnu 2012

© Fotografie na obálce: Getty Images

V případě použití nebo reprodukce fotografií, na které se nevztahují autorská práva Evropské unie, je nutné žádat o svolení přímo vlastníka autorských práv.

Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět na otázky týkající se Evropské unie.

**Bezplatná telefonní linka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*). Někteří operátoři mobilních sítí neumožňují přístup k číslům 00 800 nebo mohou tyto hovory účtovat.

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu (<http://europa.eu>). Katalogové údaje a výtah jsou uvedeny na konci této publikace.

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2012

ISBN 978-92-79-25119-1
doi:10.2767/667

© Evropská unie, 2012
Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

Printed in Belgium

VYTIŠTĚNO NA PAPIŘE BĚLENÉM BEZ POUŽITÍ ELEMENTÁRNÍHO CHLORU (ECF)

Předmluva komisaře Andora

Máme sklon zapomínat, že stárnutí obyvatel je vynikající úspěch – je to výsledek zdravějších životních podmínek a pronikavých úspěchů medicíny, které snižují předčasnou úmrtnost. Dále si lidé nyní mohou ve větší míře zvolit, zda a kdy chtějí mít děti.

Zároveň to znamená změnit náš postoj k tomu, co znamená být starší, posunout s rostoucí střední délkou života hranici mezi „mladým“ a „starým“ nahoru a zvýšit naše ocenění pro podporu a zkušenosti, které starší lidé mohou nabídnout a často také nabízejí ve všech oblastech života. Aktivní stárnutí také znamená nabízet lepší podporu starším lidem, kteří ji potřebují, aby zdravotní neduhy automaticky nevedly k vyloučení a nadměrné závislosti na pomoci druhých, s cílem zajistit důstojný život.

Přesto je nepochybně pravda, že rychlé stárnutí evropské populace během nadcházejících desetiletí a blížící se důchodový věk generace, která se narodila v době populační exploze, znamenají skutečné výzvy. Mnoho lidí má obavy, že život v mnohem starších společnostech, v nichž budeme žít, bude těžší a že dojde k nevyhnutelným tlakům, nebo dokonce otevřenému konfliktu mezi generacemi.

Jedná se o obrovskou agendu, do níž musí přispívat všechny úrovně vlády, podniky, odbory a občanská společnost. Hlavní politické nástroje mají v ruce tvůrci politik v členských státech. Nicméně i Evropská unie (EU) má v této oblasti svou úlohu. Může mobilizovat širokou řadu politických nástrojů na podporu členských států a dalších zúčastněných subjektů v jejich úsilí.

Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity 2012 se snaží takovému negativnímu vývoji předejít. Klíčem je podporovat aktivní stárnutí napříč všemi životními aspekty, od profesních, společenských a rodinných činností po možnost stárnout zdravě a nezávisle. Právě to bude v nadcházejících letech základem mezigenerační solidarity. Znamená to stárnout tak, že si zachováme kontrolu nad vlastním životem, místo abychom museli být závislí na mladší generaci.

Evropský rok je pro nás všechny příležitostí zamyslet se nad tím, co můžeme udělat pro to, aby se aktivní stárnutí stalo skutečností, a zapojit se v příštích letech do nových iniciativ. Tato brožura představuje přínos EU do agendy aktivního stárnutí a ukazuje, že EU je v tomto ohledu silným partnerem.

Aktivní stárnutí začíná na pracovišti. Třetina Evropanů podle průzkumu Eurobarometr nedávno řekla, že po dosažení důchodového věku by ráda zůstala v práci, i když třeba ne na plný úvazek. Ale takovou příležitost nyní mnoho Evropanů nedostává.

Doufám, že tato brožura přispěje k posílení odhodlání pracovat společně na evropské úrovni a stane se ve všech členských státech inspirací pro ještě odhodlanější úsilí na podporu aktivního stárnutí. Tak bude moci mezigenerační solidarita obstát ve zkoušce, kterou představuje stárnutí obyvatel.

László ANDOR

Člen Komise odpovědný za zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování

Obsah

Předmluva komisaře Andora	1
Úvod	3
1. Aktivní stárnutí a základní cíle a hodnoty EU	5
2. Právní předpisy EU podporující aktivní stárnutí	6
<i>Pravidla proti diskriminaci</i>	6
<i>Právní předpisy prosazující rovnost žen a mužů</i>	6
<i>Ochrana zdraví a bezpečnost při práci</i>	7
<i>Sociální zabezpečení a volný pohyb</i>	7
3. Jak evropské strukturální fondy a Fond soudržnosti podporují aktivní stárnutí	8
<i>Evropský sociální fond (ESF)</i>	8
<i>Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)</i>	8
<i>Fond soudržnosti</i>	9
<i>Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV)</i>	9
4. Výzkum a inovace	10
<i>Sedmý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj (RP7)</i>	10
<i>Politika soudržnosti podporuje výzkum a inovace</i>	10
<i>Rámcový program Konkurenceschopnost a inovace (CIP)</i>	10
<i>Společné plánování výzkumu</i>	11
<i>Evropské inovační partnerství v oblasti aktivního a zdravého stárnutí</i>	11
5. Podpora EU věnovaná vnitrostátním tvůrcům politik: koordinované strategie a vzájemné učení	13
<i>Pochopení demografické změny</i>	13
<i>Evropská strategie zaměstnanosti</i>	13
<i>Otevřená metoda koordinace v oblasti sociálního začlenění a sociální ochrany</i>	14
<i>Boj proti diskriminaci kvůli věku</i>	16
<i>Rovné příležitosti osob se zdravotním postižením</i>	16
<i>Strategie pro rovnost žen a mužů</i>	16
<i>Sociální inovace</i>	17
<i>Program EU pro zaměstnanost a sociální solidaritu (Progress)</i>	17
<i>Priority zdravotnictví, podpora fyzických aktivit a financování</i>	17
<i>Podpora přístupnosti a mobility</i>	18
<i>Používání IKT pro aktivní stárnutí</i>	18
<i>Stimulace k celoživotnímu učení</i>	18
<i>Závěr</i>	19

Úvod

Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity 2012 má za cíl pobídnout zúčastněné subjekty na všech úrovních, aby si stanovily ambiciózní cíle a přijaly opatření, která našim společnostem umožní vyrovnávat se s demografickým stárnutím posilováním míry, jakou starší lidé přispívají společnosti, a zvyšováním jejich nezávislosti.

Je to velmi příhodná iniciativa, protože velká skupina lidí, kteří se narodili na konci čtyřicátých let a v padesátých letech 20. století, nyní dosahuje důchodového věku. V EU tedy nyní probíhá demografická změna s obrovskými sociálními, hospodářskými, rozpočtovými a politickými dopady.

Patrné jsou zejména dva trendy. Za prvé, jak budou silné ročníky odcházet do důchodu, celkový počet obyvatel v produktivním věku (jedná se o lidi v rozmezí 15–64 let) v letech 2005 až 2030 poklesne o 20,8 milionu. To má obrovské dopady, pokud jde o budoucnost pracovních míst a růstu v EU i o udržitelnost systémů sociální ochrany a zdravotnictví, které se potýkají s rozšiřujícím se rozdílem mezi potřebami na výdajové straně a zisky z daní a příspěvků.

Za druhé, počet starých lidí prudce vzrůstá. V letech 2010 až 2030 má počet lidí ve věku nad 80 let vzrůst o 57,1 % ⁽¹⁾. To bude znamenat, že v Evropě bude o 12,6 milionu více lidí ve věku nad 80 let, což bude mít značné dopady na zdravotní a sociální služby.

Demografickou změnu lze úspěšně zvládnout pozitivním přístupem zaměřeným na potenciál starších věkových skupin. Koncepce aktivního stárnutí je hlavní složkou této pozitivní odezvy na demografickou změnu a je nezbytná pro zachování mezigenerační solidarity. Aktivní stárnutí principiálně znamená tři věci:

1. Umožnit ženám i mužům, aby vydrželi v zaměstnání déle – překonáváním strukturálních bariér (včetně nedostatečné podpory pro neformální pečovatele) a poskytováním vhodných pobídek bude možné mnoha starším lidem pomoci, aby zůstali aktivní na trhu práce, což přinese systémové i individuální výhody.
2. Uspadnit aktivní občanství podporou prostředí, ve kterém se využívá přínos starších žen a mužů pro společnost.
3. Umožnit ženám i mužům zachovat si ve stáří dobré zdraví a žít nezávisle díky životnímu přístupu ke zdravému stárnutí v kombinaci s adaptovaným ubytováním a místním prostředím, jež starším lidem umožní zůstat ve svých domovech co možná nejdéle.

Evropa se může vypořádat s nároky souvisejícími s demografickou změnou pouze prostřednictvím aktivního stárnutí; závisí na tom její budoucí prosperita a sociální soudržnost.

Strategie Evropa 2020, kterou přijala EU, má za cíl dosáhnout inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začlenění s vysokou úrovní zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti. Tato strategie stanovuje pět konkrétních cílů, které má EU splnit do roku 2020. Patří sem mimo jiné i 75 % míra zaměstnanosti všech osob ve věku 20–64 let a snížení počtu lidí žijících v chudobě nebo sociálním vyloučení nebo osob takto ohrožených o 20 milionů ⁽²⁾.

Průzkum Eurobarometr o aktivním stárnutí

Podle průzkumu Eurobarometr z roku 2012 většina Evropanů (60 %) odmítá nutnost pozdějšího odchodu do důchodu. Toto odmítání se nejsilněji projevuje v Rumunsku (87 %), Lotyšsku (86 %) a na Slovensku (83 %). Pouze v Dánsku (58 %), Nizozemsku (55 %), Irsku (53 %), Spojeném království (51 %) a Rakousku (49 %) většina respondentů souhlasí s tím, že je nutné oficiální věkovou hranici pro odchod do důchodu zvednout.

Toto odmítání však neznamená, že by Evropané nebyli připraveni nebo ochotni uvažovat o tom, že by pracovali déle. Přibližně 61 % osob podporuje názor, že lidé by měli mít možnost pokračovat v práci po dosažení oficiální věkové hranice pro odchod do důchodu a 53 % osob odmítá povinný důchodový věk.

Aktivní stárnutí je důležitou součástí strategie Evropa 2020 a její úspěch do velké míry závisí na tom, zda se podaří starším lidem umožnit, aby mohli plně přispívat v rámci i vně trhu práce. Je nutné starší lidi posilovat, aby zůstávali aktivní jako pracovníci, spotřebitelé, pečovatelé, dobrovolníci i občané.

Aktivní stárnutí je základem mezigenerační solidarity – což je cíl EU zakotvený v článku 3 Lisabonské smlouvy. Znamená to, že starší lidé mohou mít vlastní život ve svých rukou a přispívat společnosti – a umožňuje to dělat více pro ty letité, kteří jsou do značné míry závislí na pomoci druhých.

Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity 2012 má za cíl vytvořit novou hybnou sílu pro dosažení stanovených cílů, mezi něž patří i širší hospodářské a společenské cíle, a to zvýšením povědomí o těchto zásadních otázkách, změnou postojů a zapojením všech úrovní společnosti do úsilí nabídnout starším lidem lepší příležitosti, aby mohli zůstat aktivní a mít podíl jako plnohodnotní členové společnosti spolu s mladšími generacemi.

Evropská komise doufá, že výsledkem tohoto roku budou nové akce a nové závazky na straně členských států, místních

⁽¹⁾ Základní scénář Eurostatu.

⁽²⁾ Další cíle se týkají výdajů na vzdělávání, změnu klimatu a energetiku a výzkum a vývoj. http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/targets/index_cs.htm

a regionálních orgánů, sociálních partnerů a organizací občanské společnosti na podporu aktivního stárnutí s cílem posílit mezigenerační solidaritu. Každý z těchto aktérů musí být specifickým přínosem a měl by vnímat Rok jako příležitost přezkoumat to, co lze udělat více na podporu aktivního stárnutí.

Totéž platí i o EU, která má v mnoha klíčových oblastech agendy aktivního stárnutí omezené kompetence, ale může významným způsobem přispívat tím, že bude podporovat opatření přijatá členskými státy. Tato brožura uvádí, co EU v oblasti podpory aktivního stárnutí vykonává. Představuje nástroje, které mohou podporovat politiku aktivního stárnutí:

- evropské právní předpisy,
- financování EU prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti,
- evropské výzkumné a inovační iniciativy,
- řada strategií, programů, procesů a iniciativ na úrovni EU určených k podpoře vzájemného učení mezi členskými státy a regiony.

Tato brožura popisuje stávající opatření na úrovni EU, ale zabývá se také dalšími opatřeními, o nichž se ještě diskutuje, jako je například projednávání legislativa a návrhy finančních programů v novém rozpočtovém cyklu v letech 2014–2020.

1. Aktivní stárnutí a základní cíle a hodnoty EU

Závazek EU, pokud jde o agendu aktivního stárnutí, je založen na základních hodnotách definovaných ve smlouvách. **Lisabonská smlouva** z roku 2009 potvrdila, že „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv⁽³⁾... Bojuje proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci a podporuje sociální spravedlnost a ochranu, rovnost žen a mužů a mezigenerační solidaritu.“⁽⁴⁾

Nejsilnější a nejotevřenější vyjádření těchto hodnot je možné najít v **Listině základních práv EU**, která je právně závazná pro kroky jakéhokoli orgánu EU a vztahuje se také na členské státy, když provádějí právo EU. Kapitola o rovnosti v Listině obsahuje dva články (viz rámeček), které mají jasnou spojitost s agendou aktivního stárnutí.

Listina také obsahuje další práva související s cíli aktivního stárnutí v takových oblastech, jako je rovnost pohlaví, sociální zabezpečení, ochrana zdraví a vzdělání.

EU podepsala **Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením**, která zahrnuje osobní nezávislost, nediskriminaci, plné a účinné zapojení do společnosti, rovnost příležitostí a přístupnost. Pro mnoho lidí, kteří mají zdravotní problémy, se jedná o klíčové aspekty aktivního stárnutí.

Kromě toho článek 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii zavazuje EU přistoupit k **Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod** (Rady Evropy), která zejména zřizuje Evropský soud pro lidská práva.

Evropská komise vytvořila **portál e-justice**, který má lidem pomáhat pochopit práva, jež tyto nástroje udělují, a to, jak je lze prosazovat.

Aktivní stárnutí v Listině základních práv EU

Článek 21, odst. 1 – Zákaz diskriminace

Zakazuje se jakákoli diskriminace založená [...] na zdravotním postižení, věku [...].

Článek 25 – Práva starších osob

Unie uznává a respektuje práva starších osob na to, aby vedly důstojný a nezávislý život a podílely se na společenském a kulturním životě.

⁽³⁾ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii: Článek 2.

⁽⁴⁾ Tamtéž, článek 3.

2. Právní předpisy EU podporující aktivní stárnutí

I když ty nejrelevantnější oblasti aktivního stárnutí zůstávají hlavní odpovědností členských států, existuje několik klíčových oblastí, v nichž právní předpisy EU přispívají k celkové agendě aktivního stárnutí. Takové zákony lze přijmout jen pro záležitosti, u nichž má EU podle Smluv zplnomocnění.

Pravidla proti diskriminaci

Směrnice je právní legislativní akt EU, který po členských státech požaduje přijetí zákonných ustanovení pro dosažení určitého výsledku, aniž by předepisoval přesnou formu a způsob provádění.

Provádění základních hodnot EU podle definování Smluv zahrnuje boj proti diskriminaci z řady různých důvodů, mimo jiné kvůli věku a zdravotnímu postižení. Diskriminace kvůli věku ohrožuje schopnost člověka plně se zapojit na trhu práce a obecněji ve společnosti. Diskriminace také podkopává úsilí společnosti naplnit cíle zaměstnanosti a zabývat se problémy souvisejícími s demografickou změnou.

Boj proti diskriminaci z důvodu věku na trhu práce je nezbytný pro dosažení aktivního stárnutí v pracovních oblastech. Na jedné straně jsou starší pracovníci žádáni a povzbuzováni, aby zůstali v práci déle, a na druhé straně je nezbytné zajistit, aby pro ně bylo dostatek pracovních příležitostí. Diskriminace kvůli věku nespravedlivě omezuje rozsah příležitostí, které jsou pro starší pracovníky dostupné.

V roce 2000 přijala EU **směrnici Rady 2000/78/ES**, která stanoví obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, a to v zaměstnání a povolání. Požaduje, aby členské státy postavily mimo zákon nerovné zacházení s lidmi, mimo jiné kvůli věku a zdravotnímu postižení, v oblastech zaměstnání, povolání nebo samostatné výdělečné činnosti, včetně podmínek nábora, postupu v zaměstnání, odborného vzdělávání, pracovních podmínek a členství v organizacích.

Tato směrnice požaduje, aby členské státy zavedly vnitrostátní právní předpisy, které budou zakazovat přímou a nepřímou diskriminaci a také obtěžování a pronásledování kvůli věku. Rozdíly v zacházení kvůli věku jsou možné jen v případě, že jsou objektivně ospravedlnitelné legitimním účelem na trhu práce a pokud je způsob dosažení tohoto účelu přiměřený a nezbytný.

Všechny členské státy převedly tuto zásadu nediskriminace do svého vnitrostátního práva. Evropská komise tento proces monitoruje a kdykoli je to zapotřebí, zahájí řízení o nesplnění povinnosti proti členským státům, které dostatečně neprovádějí zásady této směrnice.

Vzhledem k Evropskému roku 2012 vydala Equinet, evropská síť orgánů pro rovnost, v září 2011 zprávu **Boj proti ageismu**

a **diskriminaci** založenou na průzkumu práce orgánů pro rovnost na základě věku.

Evropský Soudní dvůr prohlásil, že zásada nediskriminace kvůli věku je obecnou zásadou práva EU v tom, že představuje konkrétní aplikaci obecné zásady rovného zacházení⁽⁵⁾. Pokud jde o podrobnou studii interpretací Soudního dvora v oblasti klíčových otázek, jako je věk pro odchod do důchodu a věk při nábore, viz Vývoj judikatury Soudního dvora v oblasti diskriminace na základě věku, Robin Allen, královská rada⁽⁶⁾.

Navržená legislativa

Pravidla proti diskriminaci v přístupu ke zboží a službám

Evropská komise přijala návrh směrnice zakazující diskriminaci na základě věku (kromě jiného) v přístupu ke zboží a službám, sociální ochraně a vzdělání.

Tato směrnice by doplnila právní rámec EU o rovném zacházení na základě věku. Zatím se o ní stále jedná v Radě.

Přístupnost

Evropská komise zkoumá vývoj nového Evropského aktu přístupnosti pro zlepšení přístupnosti zboží a služeb pro spotřebitele.

Tento akt by se zaměřoval na potenciálně ohrožené spotřebitele, jako jsou osoby se zdravotním postižením a starší lidé. Veřejná konzultace byla uzavřena v únoru 2012.

Právní předpisy prosazující rovnost žen a mužů

Rovnost žen a mužů je jednou ze všeobecných hodnot, na nichž je Unie založena, a její prosazování je podle Smluv jedním z úkolů Unie. Článek 23 Listiny základních práv EU říká, že „rovnost žen a mužů musí být zajištěna ve všech oblastech včetně zaměstnání, práce a odměny za práci“.

EU přijala několik konkrétních **směrnic v oblasti rovnosti žen a mužů**, které přispívají k dosahování cílů aktivního stárnutí. Zaměřují se totiž na hlavní oblasti genderových rozdílů, které omezují přístup k pracovním příležitostem a příležitostem celoživotního učení. Tyto rozdíly vedou k nižším důchodovým příjmům a vyšším rizikům chudoby ve stáří u starších žen.

K právním předpisům prosazujícím rovnost žen a mužů, které mají zvláštní význam z hlediska aktivního stárnutí, patří tyto směrnice:

⁽⁵⁾ Viz případy Soudního dvora: C-144/04 Mangold (2005) a C-555/07 Seda Kúćukdeveci (2010).

⁽⁶⁾ <http://www.cloisters.com/news-pdf-downloads/robin-allen-qc-evolution-of-ecj-case-law-march-2011.pdf>

- Zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání (2006/54/ES). Toto přepracované znění směrnice obsahuje dříve platné směrnice zaměřené na tyto oblasti:
 - stejné odměny (75/117/EHS),
 - rovné zacházení, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky (76/207/EHS pozměněná směrnicí 2002/73/ES),
 - systémy sociálního zabezpečení pracovníků (86/378/EHS, pozměněná směrnicí 96/97/EHS).
- Postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (79/7/EHS).
- uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné (2010/41/EU). Od srpna 2012 tato směrnice ruší dřívější směrnici (86/613/EHS).
- zavádění zásady rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování (2004/113/ES).

Tyto směrnice jsou doplněny nelegislativními opatřeními v kontextu strategie EU pro rovnost žen a mužů 2010–2015 (viz s. 16) a financování poskytované v rámci programu EU pro zaměstnanost a solidaritu, Progress (s. 17).

Ochrana zdraví a bezpečnost při práci

Ochrana zdraví a bezpečnost při práci jsou nezbytné pro předcházení pracovním úrazům a nemocem z povolání. Zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti pracovníků během jejich pracovní dráhy je nezbytnou podmínkou pro udržitelný pracovní život a pro aktivní a zdravé stárnutí po odchodu do důchodu. Tvoří důležitou součást komplexních opatření, která lidem umožňují a motivují je k tomu, aby zůstali v práci déle, a tak podporovali udržitelnost důchodových systémů.

EU přijala řadu **směrnic pro ochranu zdraví a bezpečnost při práci**, které stanoví obecné požadavky v oblasti prevence a ochrany před pracovními riziky na pracovišti. Členské státy musí zajistit, aby jejich vnitrostátní legislativa tyto směrnice respektovala a aby byly účinně prováděny.

Evropská komise podporuje úsilí členských států prostřednictvím evropských kampaní a iniciativy zaměřené na zvyšování povědomí v kontextu víceleté strategie pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (2007–2012), která se právě vyhodnocuje. Klíčovou úlohu v této strategii má **Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA)**.

Sociální zabezpečení a volný pohyb

Aktivní stárnutí také vyžaduje, aby se občané EU mohli všude v EU těšit z práv na sociální ochranu. EU přijala opatření sloužící k ochraně přístupu lidí, kteří jsou, nebo byli, geograficky mobilní, k systémům sociálního zabezpečení a sociální ochrany, které starším lidem umožňují podílet se na životě společnosti a žít nezávisle.

Sociální dialog a aktivní stárnutí

Evropská komise podporuje dvoustranný „sociální dialog“ mezi obchodními organizacemi a odbory a také se účastní tripartitního dialogu. To vede k **rámcovým dohodám**, z nichž některé se staly součástí evropských právních předpisů. Mohou mít velký význam pro aktivní stárnutí na trhu práce, například v těchto oblastech:

- rodičovská dovolená
- práce na dálku
- práce na částečný úvazek
- podmínky dočasných agenturních pracovníků
- pracovní poměr na dobu určitou

Diskutuje se o rozšíření rodičovské dovolené na dovolenou za účelem péče o závislé rodinné příslušníky a také rozšíření cílů a ustanovení péče o děti tak, aby zahrnovaly pečovatelské služby o všechny závislé osoby.

Evropské nařízení o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (883/2004) zajišťuje, že si občané mohou nárokovat sociální zabezpečení, i když během své pracovní dráhy podléhali různým pracovním právním příslušnostem, a že mohou pobírat svůj zákonný důchod a mít nárok na sociální ochranu kdekoli v Unii.

Právní předpisy EU však zatím podobným způsobem nezaručují možnost nárokovat si zaměstnanecké penzijní pojištění (druhý pilíř) lidem, kteří se přestěhují za hranice. **Směrnice 98/49/ES ze dne 29. června 1998** stanoví, že lidé, kteří se přestěhují přes hranice, si mohou nárokovat zaměstnanecké penzijní pojištění kdekoli v EU a že s nimi není zacházeno méně příznivě než s lidmi, kteří změni práci v rámci své země, ale **právní předpisy, které stanoví, že mobilní pracovníci mohou získat nabyté nároky na důchod a že jim jsou zachovány** po tom, co opustí zaměstnanecký penzijní systém, se ještě projednávají.

Nároky na zaměstnanecké penzijní pojištění, nejen pracovníků, kteří se přestěhují přes hranice, jsou také chráněna dvěma evropskými směrnicemi. Jedna z nich pojednává o institucích pro zaměstnanecké penzijní pojištění (2003/41/ES) a stanoví přeshraniční dohled a pravidla pro systémy zaměstnaneckého penzijního pojištění na vnitřním trhu. Další směrnice se týká ochrany zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele (2008/94/ES) a požaduje, aby členské státy přijaly opatření na ochranu nároků na zaměstnanecké penzijní pojištění.

Přístup k ochraně zdraví je pro starší lidi mimořádně důležitý. Nařízení o koordinaci právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení (883/2004) poskytuje rovný přístup ke státnímu zdravotnímu pojištění a systémům zdravotní péče lidem, kteří se přestěhují přes hranice. Kromě toho směrnice o právech pacientů v přeshraniční zdravotní péči (2011/24/EU) chrání práva pacientů na všechny informace, které požadují při využívání zdravotní péče v jiném členském státě EU.

3. Jak evropské strukturální fondy a Fond soudržnosti podporují aktivní stárnutí

Významná část rozpočtu EU se používá na podporu úsilí členských států při vytváření pracovních míst, podpoře hospodářského rozvoje a dosažení sociální, hospodářské a územní soudržnosti v celé Unii. Aktivní a zdravé stárnutí je ústředním prvkem pro dosažení těchto celkových cílů, a je proto nápadně viditelné v programech financování a v projektech.

Evropský sociální fond (ESF)

ESF, jehož rozpočet na programové období 2007–2013 činí 75 miliard EUR, podporuje větší počet lepších pracovních míst financováním iniciativ na pomoc lidem zlepšit jejich dovednosti a pracovní vyhlídky po celé Evropě, ale zejména v méně prosperujících zemích. Evropská komise schvaluje priority financování, ale není přímo zapojena do výběru projektů, které jsou řízeny prostřednictvím **řídících orgánů** ESF v každé zemi.

ESF je hlavním zdrojem evropských inovací, experimentů a pokroku v podporování aktivního stárnutí v zaměstnání. Již se používá pro financování iniciativ širokou škálou subjektů na (pře-)školení starších pracovníků, adaptaci podniků pro zaměstnání starších pracovníků a boj proti diskriminaci kvůli věku na trhu práce a na pracovišti.

ESF financuje místní a regionální projekty testující nové a kreativní způsoby, jak umožnit aktivní stárnutí v zaměstnání a také vytvořil mezinárodní síť, které podporují výměnu dobrých nápadů a vytvořených politik.

V říjnu 2011 Komise navrhla pravidla pro budoucí politiku soudržnosti včetně ESF. Návrh předpokládá celkové zvýšení financování ESF v programovém období 2014–2020 na 84 miliard EUR. Podporování aktivního a zdravého stárnutí je jednou z navrhovaných investičních priorit ESF v novém období.

Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)

EFRR má v současném programovém období 2007–2013 rozpočet 201 miliard EUR na podporu iniciativ prosazujících všeobecný hospodářský a sociální rozvoj evropských regionů, snižování regionálních rozdílů zejména prostřednictvím pomoci nejvíce znevýhodněným regionům a zlepšení rovného přístupu k veřejným službám. EFRR přispívá významným financováním na rozvoj sociální a zdravotní infrastruktury a služeb s cílem zajistit vnitrostátní a regionální reakce na některé výzvy spojené se stárnutím společnosti včetně transformací sociálního systému a systému zdravotní péče.

Síť na podporu účinnější úlohy ESF při prosazování aktivního stárnutí

Síť ESF-AGE veřejných orgánů ze 14 členských států a regionů EU. Sdílením a kombinováním znalostí a osvědčených postupů definují, ověřují a šíří zásady a další nástroje na podporu tvůrců politik a dalších zúčastněných stran při přípravě, zpracování a provádění strategií v oblasti řízení věku v novém programovém období.

V kontextu Evropské územní spolupráce jsou projekty věnující se otázkám aktivního a zdravého stárnutí podporovány v rámci podprogramu Interreg IV-C a programu URBACT.

Dva podprogramy – financované společně EFRR a zúčastněnými členskými státy – poskytují podporu iniciativám regionálního rozvoje, které mohou přispívat k cíli aktivního a zdravého stárnutí.

Na projektu Interreg IV o stárnutí ve městech: Q-ageing (kvalitní stárnutí v městském prostředí) spolupracovalo devět měst a organizací s cílem sdílet informace a nápady v oblasti vylepšení veřejných služeb a městského prostředí s cílem uspokojit vynořující se potřeby stárnoucí populace.

Podprogram **Interreg IVC** financuje iniciativy na podporu podnikatelů z řad seniorů, mezigenerační obchodní inovace, technologií zdravotní péče, nezávislého života a měst pro všechny věkové skupiny. Tyto projekty se staly součástí celkového přístupu na podporu výměny osvědčených postupů, nových nápadů a strategického plánování mezi regiony pro vytvoření lepších politik pro pracovní místa a růst.

Podprogram **Urbact II** Urban II financuje síť měst s cílem zkoumat řešení hlavních hospodářských, ekologických a sociálních problémů ve městech, zvláště stárnoucí populaci. Financuje síť, které se zabývají takovými otázkami, jako je odstraňování překážek zaměstnávání starších pracovníků ve městech a otázky související s přístupností a bezpečností ve městech a také účinné strategie na podporu pozitivního potenciálu mladé generace.

Program pro region Baltského moře, prostřednictvím investic z EFRR, posiluje rozvoj směrem k udržitelnému, konkurenceschopnému a územně integrovanému přístupu přes hranice. Stárnutí je jedním z témat, kterým se tento program věnuje.

Příklad projektu Urbact II pro vzájemné učení

ActiveAge byl projekt meziregionální spolupráce, jehož cílem bylo aktivně podporovat vzájemné učení mezi devíti evropskými městy a vyvíjet společné metodiky, identifikovat osvědčené postupy a zlepšit kapacitu měst čelit demografické změně. Projekt se zabýval například těmito klíčovými otázkami: „věk a hospodářství“ (zejména s ohledem na podmínky delšího pracovního života); „věk a péče“ a také „věk a začleňování“ s opatřeními zaměřenými na aktivní občanství a přístup k přiměřenému bydlení.

Komise navrhuje víceletý finanční rámec 2014–2020 pro přidělení 376 miliard EUR na výdaje určené pro nástroje politiky soudržnosti. Podle tohoto návrhu by EFRR obdržel až 183 miliard EUR z širších strukturálních fondů. Investiční priority v zásadě odrážejí, a měly by pomoci plnit, hlavní cíle a iniciativy strategie Evropa 2020, takže mají také značný význam pro cíle aktivního stárnutí v oblasti zaměstnání, zapojení do společnosti a zdravého a nezávislého života.

Spolupráce v regionu Baltského moře zaměřená na stárnutí: „V nejlepším věku“

Iniciativa „**Best Agers**“ se zaměřuje na lidi ve věku 55 a více let. Jejím cílem je podporovat mezigenerační inovace a zajistit, aby lidé „v nejlepším věku“ spolupracovali s mladšími lidmi v oblasti obchodního a dovednostního rozvoje, čímž by vznikaly nové nápady a docházelo k výměně zkušeností a poznatků.

Fond soudržnosti

Fond soudržnosti je finanční nástroj EU pro dosahování cíle konvergence mezi nejméně a nejvíce rozvinutými členskými státy v EU. Jeho cílem je snižovat hospodářské a sociální rozdíly a stabilizovat hospodářství členských států. Rozpočet ve výši 69,6 miliardy EUR pro období 2007–2013 je určen pouze pro chudší členské státy, jejichž hrubý národní důchod (HND) na obyvatele je nižší než 90 % průměru Společenství.

Fond podporuje zejména projekty zaměřené na životní prostředí a dopravní infrastrukturu v těchto zemích. Rozvojem přístupných dopravních systémů může fond přispívat k aktivnímu stárnutí. Reforma veřejného sektoru v oblasti sociální a zdravotní péče, se speciálním zaměřením na stárnutí, byla navíc označena za klíčový cíl politiky soudržnosti po roce 2013.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV)

S rozpočtem 96 miliard EUR na programové období 2007–2013 je EZFRV finančním nástrojem EU pro podporu rozvoje venkova. Tento fond podporuje činnosti na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, diverzifikace venkovského hospodářství, ekologických podmínek a atraktivnosti venkova a kvality života ve venkovských oblastech.

Řešení izolovanosti starších lidí ve venkovských oblastech

Village Meeting Point je projekt financovaný EZFRV. V rámci projektu bylo vytvořeno místo pro setkávání dříve izolovaných starších lidí v dánské vesnici Idestrup. Na tomto místě je k dispozici výpočetní technika a školení, fitness centrum, kavárna a malý obchod – to vše v této obci velmi podporuje aktivní stárnutí.

EZFRV financuje zejména projekty, které podporují rozvoj sociálních služeb a sociální infrastruktury ve prospěch stárnoucích populací ve venkovských oblastech. Mnoho venkovských oblastí je velmi zasaženo demografickou změnou, protože mladí lidé se stěhují pryč za pracovními a vzdělávacími příležitostmi a za sebou nechávají rychle stárnoucí obyvatelstvo.

Mezi širokou řadou činností podporujících aktivní stárnutí, které jsou způsobilé pro obdržení podpory z EZFRV, patří podpora rozvoje znalostí a lidského potenciálu prostřednictvím odborného vzdělávání a poradenských služeb, diverzifikace na nezemědělské činnosti a podpory místních služeb ve venkovských oblastech (7).

Programy venkovského rozvoje také podporují projekty založené na „přístupu Leader“. Tento přístup nabízí místním partnerstvím možnost vytvářet projekty pro řešení velmi specifických místních problémů – souvisejících například se stárnoucími společenstvími, nedostatkem pracovních příležitostí a nedostatečnými veřejnými službami pro starší lidi.

Návrh Komise na podporu rozvoje venkova prostřednictvím EZFRV v programovém období 2014–2020 (KOM(2011) 627) předpokládá možná opatření pro stárnoucí společenství ve venkovských oblastech, jako je přenos znalostí a informační akce, poradenské služby, základní služby a obnova vesnice, zemědělský a obchodní rozvoj a tvorba a podpora specifických strategií místního rozvoje zaměřených na aktivní stárnutí ve venkovských oblastech na základě „přístupu Leader“.

(7) Databáze projektů RDP ukazuje, jak se EZFRV používá v praxi: http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp_view/en/view_projects_en.cfm

4. Výzkum a inovace

EU hraje významnou úlohu při podpoře a koordinaci výzkumu a inovací, a to i v oblasti aktivního a zdravého stárnutí. Jejím hlavním nástrojem pro financování je sedmý rámcový program, ale finance pro výzkum a inovace lze získávat i z dalších zdrojů. EU kromě toho může podporovat partnerství, která mohou rozvíjet synergie díky společnému využívání zdrojů a lepší koordinaci výzkumného úsilí.

Sedmý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj (RP7)

RP7 má na období 2007–2013 celkový rozpočet 50,5 miliardy EUR a spolufinancuje mezinárodní výzkum, technologický rozvoj a demonstrační projekty, které poskytují odpovědi na výzvy, jimž Evropa čelí v globální znalostní ekonomice.

Program poskytuje celkový rámec pro všechny výzkumné iniciativy EU včetně iniciativ zaměřených na zajištění odevy na demografickou změnu. Prostřednictvím řady výzkumných akcí⁽⁸⁾ financuje program projekty zaměřené na impozantní rozsah oborů, témat a nástrojů souvisejících s aktivním a zdravým stárnutím:

- základní výzkum stárnutí, odhalování mechanismů stárnutí a dlouhověkosti,
- technologické inovace na podporu nezávislého života starších občanů,
- digitální začlenění a elektronické zdravotnictví,
- přístupnější veřejná doprava,
- řešení IKT pro delší pracovní život,
- výzkum nových způsobů léčby zaměřených na nemoci běžné u starší populace,
- veřejné zdraví a sociální vědy.

Projekty financované EU jsou zdokumentovány na internetových stránkách **CORDIS**, informační služby výzkumu a vývoje v rámci Společenství.

Multilinks (RP7 – spolupráce – společensko-hospodářské vědy)

Projekt Multilinks se zabývá zkoumáním faktů souvisejících s demografickou změnou, mezigenerační solidaritou, blahem a sociální integrací s cílem poskytnout základ pro lepší vytváření politik pro předcházení rizikům sociálního vyloučení u všech věkových skupin.

Další rámcový program pro výzkum a inovace EU **Horizon 2020** bude mít v období 2014–2020 podle návrhu Komise rozpočet 80 miliard EUR a bude se zaměřovat na provádění **Unie inovací**, vlajkové iniciativy agendy Evropa 2020. Jejím cílem bude přeměnit inovační nápady na průlomové prostředky pro řešení klíčových společenských problémů, jako je aktivní

stárnutí a získávání konkurenčních výhod na podporu pracovních míst a růstu. Iniciativu bude doplňovat soubor opatření určených k dalšímu rozvoji **Evropského výzkumného prostoru**. Předpokládá se vytvoření cestovních map, které budou obsahovat celkové strategie pro výzkum stárnutí.

Politika soudržnosti podporuje výzkum a inovace

Politika soudržnosti EU se silně zaměřuje na inovace, což je požadavek strategických obecných zásad Společenství pro politiku soudržnosti v programovém období 2007–2013. Tyto obecné zásady zdůrazňují, že pro podporu udržitelného rozvoje a posílení konkurenceschopnosti je nezbytné soustředit prostředky na výzkum a inovaci (RTDI), podnikání, IKT a odbornou přípravu a přizpůsobivost pracovníků.

Opatření související s inovací jsou zahrnuta ve většině ze 455 operačních programů s předpokládanou investicí ve výši 86 miliard EUR (z nichž přibližně 7 miliard EUR bude z EFRR a 14 miliard EUR z ESF). Politika soudržnosti se systémem vytváření a realizace, který zahrnuje víceúrovňovou správu, má jedinečné postavení pro zajištění systémového přístupu k inovacím, který obsáhne všechny regiony.

Rámcový program Konkurenceschopnost a inovace (CIP)

S rozpočtem 3 621 milionů EUR v období 2007–2013 podporuje **CIP** inovační aktivity – včetně ekoinovací a lepšího využívání IKT, zejména v MSP, které často bojují o přístup k financím na takové aktivity.

CIP podporuje malé a střední podniky (MSP) v rozvoji inovačních činností, které reagují na výzvy a příležitosti spojené s demografickou změnou, a poskytují řešení pro aktivní stárnutí.

CIP má tři podprogramy, přičemž každý z nich může mít přímou souvislost s cíli zdravého a aktivního stárnutí:

1. Program pro podnikání a inovace (**EIP**) může financovat inovační postupy při zaměstnávání starších pracovníků nebo dodávání inovačních produktů starším spotřebitelům.
2. Program na podporu politiky informačních a komunikačních technologií (**ICT-PSP**) stimuluje širší zavádění inovačních služeb na bázi IKT včetně IKT pro zdravotnictví, stárnutí a začleňování.
3. Program Inteligentní energie – Evropa (**IEE**) se může zaměřovat na otázky ekologické mobility, což také může odstraňovat překážky aktivního stárnutí.

Komise navrhuje nový Program pro konkurenceschopnost podniků a MSP (**COSME**) pro období 2014–2020 s rozpočtem 2,5 miliardy EUR. Tento program bude zahrnovat pouze složku konkurenceschopnosti **CIP**. Složka inovace v rámci CIP bude převedena do programu Horizon 2020.

⁽⁸⁾ Viz „Understanding the Seventh Framework Programme“ (Informace o sedmém rámcovém programu) http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm?pg=understanding

InCasa (ICT-PSP)

V rámci projektu InCasa byl vyvinut systém na bázi IKT, který integruje na uživatele zaměřené zdravotní a environmentální monitorování a specializovanou síť služeb na ochranu starších lidí chatrného zdraví a prodloužení doby, kdy mohou dobře žít ve svém domově.

AENEAS (IEE)

Projekt Aeneas má za cíl stát se evropským referenčním projektem pro dosažení energeticky účinné mobility ve stárnoucí společnosti. Projekt podporuje pokrok na straně nabídky i poptávky tak, že podporuje městskou mobilitu starších lidí.

Společné plánování výzkumu

Společné plánování, prostřednictvím výzkumných partnerství v rámci veřejného sektoru a partnerství veřejného a soukromého sektoru, se stává stále důležitějším prostředkem pro boj s problémy, které v Evropě představuje demografická změna. Takovéto dobrovolnické přístupy mají za cíl předcházet zdvojnásobování ve výzkumném úsilí na vnitrostátní úrovni v různých zemích a v různých druzích výzkumných institucí.

Společný program Asistované žití v přirozeném prostředí (AAL) má za cíl zvýšit kvalitu života starších lidí. Financuje projekty využívající inteligentní produkty a pro poskytování vzdálených služeb, včetně pečovatelských služeb na zlepšení života starších lidí doma, na pracovišti a obecně ve společnosti. Má celkový rozpočet přibližně 700 milionů EUR na období 2008–2013 a prostředky plynou přibližně 50–50 od veřejných (vnitrostátních a EU) a soukromých subjektů.

ALIAS (Společný program AAL)

V rámci projektu ALIAS byl vyvinut mobilní robotický systém, který interaguje se staršími uživateli a poskytuje pomoc v každodenním životě tak, že podporuje zdravé stárnutí a nezávislý život.

EU a členské státy také zahájily dvě specifické **iniciativy společného plánování (JPI)** zaměřené na usnadnění dosažení aktivního a zdravého stárnutí. Cílem JPI je zajistit lepší koordinaci a spolupráci mezi evropskými a vnitrostátními výzkumnými programy, včetně možnosti zahájit společné iniciativy.

Cílem JPI **More Years, Better Lives** je zaměřit se na specifické výzvy a příležitosti spojené s demografickou změnou, a to na základě rozvoje nových multidisciplinárních poznatků jako základu pro budoucí výzkum, inovace a vytváření politik.

JPI **Neurodegenerative Disease Research** má za cíl konečně najít léčbu na neurodegenerativní choroby – zejména na Alzheimerovu chorobu. Na základě spolupráce usiluje o lepší porozumění chorobě a vytvoření nástrojů, které umožní

včasnou identifikaci a léčbu, včetně struktur na pomoc pacientům a jejich rodinám.

Další financování pro výzkum Alzheimerovy choroby je k dispozici také prostřednictvím **iniciativy pro inovativní léčiva (IMI)**, partnerství veřejného a soukromého sektoru s rozpočtem 2 miliardy EUR mezi Evropskou komisí (RP7) a Evropskou federací farmaceutického průmyslu a asociací (EFPIA) na podporu vývoje nástrojů a metodik pro bezpečnější a účinnější léky.

PharmaCog (IMI)

PharmaCog je celoevropské partnerství expertů – kteří by za normálních okolností byli konkurenty – pracujících společně na získání vysoce kvalitního léku na Alzheimerovu chorobu.

Evropské inovační partnerství v oblasti aktivního a zdravého stárnutí

Pilotní **Evropské inovační partnerství v oblasti aktivního a zdravého stárnutí** je ambiciózní nová iniciativa, která má zintenzívnit výzkum a inovace pro aktivní a zdravé stárnutí. Sama si do roku 2020 stanovila jako cíl zvýšení průměrné zdravé životnosti o dva roky. To by znamenalo trojí vítězství: zlepšení zdravotního stavu a kvality života starších lidí, vylepšení udržitelnosti sociálního systému a systému zdravotní péče a vytvoření nových obchodních příležitostí a pracovních míst v souvislosti s inovačními produkty.

Tato iniciativa má usnadnit zapojení všech zúčastněných stran do překonávání překážek v realizaci praktických inovací v oblasti:

1. prevence, screeningu a včasné diagnózy;
2. péče a léčby;
3. aktivní a nezávislý život starších lidí.

V praxi to bude vypadat tak, že partnerství bude usilovat o spojení zdrojů a odborných znalostí v této oblasti, překonání mezer v poznacích, urychlení inovačního procesu a usnadnění rozšíření a multiplikace nových produktů a služeb. Bude to provádět zejména dohledem na optimalizaci, přizpůsobení, koordinaci a účinnost stávajících finančních nástrojů EU.

Na konci roku 2011 přijala řídicí skupina partnerů **strategický prováděcí plán** Evropského inovačního partnerství v oblasti aktivního a zdravého stárnutí. Tento plán předpokládá první soubor konkrétních opatření partnerství, která budou provádět veřejné orgány, podniky a občanská společnost od nynějška do roku 2020. Patří sem:

1. nalezení inovačních způsobů, jak zajistit, aby pacienti pobírali předepsané léky;
2. nalezení inovačních řešení pro předcházení pádům a pro podporu včasné diagnózy u starších lidí;
3. podpora spolupráce s cílem pomoci předcházet funkčnímu úpadku a slabosti s mimořádným zaměřením na podvýživu;

4. podpora úspěšných integrovaných pečovatelských modelů v případech chronických chorob u starších pacientů, například prostřednictvím vzdáleného monitorování;
5. lepší využívání interoperabilních nezávislých bytových řešení na bázi IKT prostřednictvím globálních standardů;
6. podpora inovací pro přístupné budovy, města a prostředí vstřícné starším lidem.

Sdělení o realizaci strategického prováděcího plánu Evropské komise se zabývá podporou EU pro tato opatření zajištěním náležitého regulačního a finančního rámce a vytvořením evropské burzy poznatků a inovativních nápadů.

5. Podpora EU věnovaná vnitrostátním tvůrcům politik: koordinované strategie a vzájemné učení

Pochopení demografické změny

Klíčem k podporování aktivního stárnutí a naplnění cílů agendy Evropa 2020 je dobré pochopení bezprecedentních demografických změn, kterým soudobá společnost čelí. EU se ujala aktivní úlohy v povzbuzování členských států, regionů a zainteresovaných subjektů, aby prohlubovaly své pochopení výzev a potenciálních řešení pro využívání úplného potenciálu stárnoucí populace.

Evropské demografické fórum již od roku 2006 každé dva roky přivádí dohromady evropské tvůrce politik, zainteresované subjekty a experty, aby diskutovali o tom, jak se k demografické změně postavit. Evropská komise publikuje podpůrnou **Evropskou demografickou zprávu**, která uvádí hlavní fakta a údaje týkající se demografické změny a pojednává o vhodných politických reakcích.

V roce 2007 Evropská komise zřídila **skupinu odborníků pro demografické otázky** složenou ze zástupců všech členských států. Jejím úkolem je zejména radit Komisi v souvislosti s prováděním hlavních směrů politik stanovených v politických dokumentech Komise z roku 2006 (viz rámeček). Komise pořádá **pravidelné semináře a pracovní setkání zaměřená na osvědčené postupy** v oblasti demografických otázek, ze kterých skupina potom čerpá.

Rozvoj agendy výzkumu pro blaho rodin

V kontextu EAF byl projekt **FAMILYPLATFORM** financován po dobu 18 měsíců (říjen 2009 až březen 2011) sedmým rámcovým programem Evropské unie pro prozkoumání stávajícího výzkumu a definování agendy výzkumu zaměřeného na zvýšení blaha rodiny v celé Evropě.

Evropská aliance pro rodiny (EAF) přivádí dohromady zástupce EU a vlád za účelem výměny názorů, poznatků a zkušeností již od roku 2007. Zaměřuje se na prosazování politik vstřícnějších k rodině, které umožňují lidem – zejména ženám – udržet rovnováhu mezi pracovním a rodinným životem tvář v tvář demografické změně, zejména rostoucím pečovatelským povinnostem.

S ohledem na evropský rok Eurostat publikoval komplexní soubor dat **Aktivní stárnutí a mezigenerační solidarita: statistický obraz Evropské unie 2012** se statistickými údaji zaměřenými na demografii, trh práce, přechod z práce do důchodu, blaho a zdravotní péče, životní podmínky a zapojení do společnosti. **Průzkum Eurobarometr o aktivním stárnutí**, publikovaný také v lednu 2012, poukazuje na evropské postoje k otázkám, jako je stárnutí, důchodový věk, dobrovolná práce, péče o letité a technologie pro starší lidi, a odhaluje zajímavé kulturní rozdíly.

Sdělení Evropské komise **Demografická budoucnost Evropy – učiňme z problému výhodu** (KOM(2006) 571) stanoví politické reakce na demografickou změnu včetně lepší rovnováhy mezi pracovním a rodinným životem, delším pracovním životem lepší kvality, zvýšenou produktivitou, lepší integrace přistěhovalců a udržitelné veřejné finance pro dlouhodobé zaručení adekvátních systémů sociální ochrany.

Evropská strategie zaměstnanosti

Podpora aktivního stárnutí v zaměstnání je nezbytnou součástí agendy aktivního stárnutí a klíčovým prvkem dosažení budoucích hospodářských a sociálních cílů Evropy. Je nezbytné najít způsoby, jak překonávat strukturální a behaviorální překážky, které starším pracovníkům brání v tom, aby na trhu práce zůstali aktivní.

Politiky zaměstnanosti mají ve své kompetenci členské státy. Nicméně EU může hrát úlohu v dosažení vzájemně sdílených cílů zaměstnanosti. Evropská komise se snaží dohlížet a usnadňovat vzájemné učení mezi členskými státy v oblasti podporování většího počtu lepších pracovních míst v EU. **Evropská strategie zaměstnanosti** poskytuje zemím EU rámec⁽⁹⁾ ke sdílení zkušeností, poznatků a nápadů v oblasti politiky zaměstnanosti s celkovou analýzou a doporučeními ze strany Komise.

Strategie Evropa 2020 stanoví cíl míry zaměstnanosti v EU ve výši 75 % žen a mužů ve věku 20–64 do roku 2020. Pro dosažení této míry Komise vybízí členské státy, aby prováděly politiky aktivního stárnutí, které jednak odrazují od využívání programů pro předčasný odchod do důchodu, a jednak mají za cíl upřednostňovat zůstávání v zaměstnání a reintegraci starších pracovníků.

Jednou z vlajkových evropských iniciativ strategie Evropa 2020 je **Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa**. Tato iniciativa zdůrazňuje význam zvyšování kvalifikace starších pracovníků, kteří jsou mimořádně zranitelní vzhledem k hospodářské restrukturalizaci a politikám na podporu přechodu starších lidí na trhu práce, zejména z nezaměstnanosti zpět do práce. V tomto kontextu má velký význam program celoživotního učení (viz s. 18).

V dubnu 2012 Komise přijala nový **balíček opatření v oblasti zaměstnanosti** s cílem podnítit členské státy, aby stimulovaly poptávku po práci, snížily zdanění práce, podporovaly rozvoj dovedností v oblastech s největším budoucím potenciálem

⁽⁹⁾ Viz Otevřená metoda koordinace: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm

na tvorbu pracovních míst, jako je například zelená ekonomika, zdravotní služby a IKT. Komise zdůrazňuje zejména celoživotní učení jako klíč k jistotě v zaměstnání.

Eurofound: Tripartitní agentura EU zajišťující odborné politické znalosti v oblasti životních a pracovních podmínek

Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek v Dublinu poskytuje informace, rady a expertízy – o životních a pracovních podmínkách, průmyslových vztazích a zvládání změn v Evropě – klíčovými aktéry v oblasti sociální politiky EU, včetně vlád, institucí EU a sociálních partnerů. Nadace vytvořila zdrojový balíček o aktivním stárnutí, který se věnuje zejména tomu, co je třeba změnit na pracovišti, aby bylo možné starší pracovníky udržet v zaměstnání. Předmětem zkoumání je také účast lidí ve vyšším než oficiálním důchodovém věku na pracovním trhu.

Otevřená metoda koordinace v oblasti sociálního začlenění a sociální ochrany

Aktivní stárnutí na trhu práce, aktivní stárnutí ve společnosti a zdravé stárnutí – na všechny tyto aspekty mají vliv systémy sociální ochrany a problémy související s chudobou a sociálním vyloučením. Systémy sociální ochrany a politiky zaměstnanosti se musí vzájemně podporovat, aby stimulovaly lidi – a umožňovaly jim – pracovat déle, zatímco programy sociálního převodu a zdravotní a sociální služby zajišťují, aby se starší lidé mohli aktivně zapojovat do společnosti a žít nezávisle.

Stejně jako v případě zaměstnanosti, i politiky sociální ochrany a sociálního začleňování jsou odpovědností členských států. Nicméně EU významným způsobem přispívá podporou reforem definováním společných cílů a procesu vzájemného učení. Tento proces je znám jako otevřená metoda koordinace v oblasti sociální ochrany a sociálního začlenění ⁽¹⁰⁾. **Otevřená metoda koordinace** zahrnuje peníze, zdravotní péči a dlouhodobou péči a sociální začleňování. Členským státům poskytuje:

1. společné cíle;
2. společné ukazatele pro měření úspěchu;
3. rámec pro podávání zpráv;
4. testování ke srovnání výkonnosti a identifikace osvědčených postupů.

Podávání zpráv v kontextu **Výboru pro sociální ochranu** pomáhá vyhodnocovat pokrok a identifikovat klíčové výzvy a budoucí priority. Semináře s recenzí typu „peer review“ slouží k šíření a diskutování osvědčených postupů mezi členskými státy.

Zásadní kroky, pokud jde o chudobu a sociální začleňování

Dosažení **cíle strategie Evropa 2020**, tedy vysvobození nejméně 20 milionů lidí z chudoby a sociálního vyloučení,

bude v mnoha zemích vyžadovat také zabývat se situací starších lidí a zejména starších žen.

Otevřená metoda koordinace v oblasti sociální ochrany a sociálního začlenění podporuje členské státy v zajišťování přístupu pro všechny ke zdrojům, právům a službám potřebným pro zapojení do společnosti, v boji proti vyloučení a jeho příčinám a v umožnění přístupu na trh práce.

Kromě podpory vzájemného učení a výměny prostřednictvím procesu otevřené metody koordinace vytvořila Evropská komise **Evropskou platformu pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení** jako jednu ze sedmi vlajkových iniciativ agendy Evropy 2020. Jejím cílem je posílit práci na všech úrovních pro dosažení hlavního cíle EU v rámci boje proti chudobě. Platforma usiluje o vytváření nových partnerství a sociálních inovací a co nejlepší využívání všech fondů EU s ohledem na cíle sociálního začleňování.

Platforma byla vytvořena jako výsledek **Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení 2010**.

Jednou z priorit evropského zaměření na boj proti chudobě je překonávání diskriminace a prohloubení integrace lidí se zdravotním postižením, etnických menšin, přistěhovalců a dalších zranitelných skupin. Zde je přímá souvislost se situací zranitelných starších lidí. Platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení také obsahuje speciální zaměření na sociální rizika starších přistěhovalců v tomto kontextu včetně zohlednění specifických kulturních a jazykových potřeb, které mohou mít, a specifických rizik spojených s chudobou a izolací, jimž čelí.

Komplexní strategie pro dostatečné, udržitelné a bezpečné důchody

Budoucí udržitelnost postačujících důchodových systémů je v nadcházejících desetiletích klíčovým požadavkem pro aktivní stárnutí. Mnoho starších lidí nemá jiný zdroj příjmu než starobní důchod a bez dostatečného příjmu mají lidé omezenou možnost plně se zapojit do společnosti.

EU pro členské státy vytvořila společný rámec, v němž mohou sdílet nápady, přístupy, znalosti a zkušenosti s ohledem na důchody. Tento proces ⁽¹⁰⁾ má následující společné cíle:

1. dostatečný důchodový příjem pro všechny v duchu solidarity a spravedlnosti mezi generacemi a uvnitř generací;
2. finanční udržitelnost veřejných a soukromých důchodových systémů, zvláště podporou delšího pracovního života a aktivního stárnutí;
3. důchodové systémy, které jsou transparentní a dobře přizpůsobené potřebám jednotlivců i společnosti.

Příklady recenzí typu „peer review“ v oblasti důchodů

V roce 2011 devět zemí EU provedlo recenzi typu „peer review“ u holandského přístupu k **Vyvažování bezpečnosti a dostupnosti financovaných důchodových systémů**.

V roce 2011 deset zemí EU provedlo recenzi typu „peer review“ u německé práce **Dopady životního běhu na důchody žen**.

⁽¹⁰⁾ Viz Otevřená metoda koordinace: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm

Společná zpráva o důchodech z roku 2010 zdůraznila, že jsou nutné další reformy, zejména pokud jde o dosažení aktivního stárnutí v zaměstnání – a to zvláště v případě starších pracovníků. EU usnadňuje reformní úsilí zejména pomocí recenzí typu „peer review“.

Dne 16. února 2012 Komise přijala **Bílou knihu o důchodech**, která stanoví, jak může EU a členské státy nejlépe pracovat na zajištění dostatečných příjmů v důchodu, a to zejména prostřednictvím aktivního stárnutí. Tato bílá kniha navrhovala opatření na podporu lepší rovnováhy mezi roky strávenými v práci a roky strávenými v důchodu a na zlepšení příležitostí pro další šetření na důchod.

Spolupráce v oblasti zdravotní péče a dlouhodobé péče

Systémy zdravotní péče a dlouhodobé péče mají zásadní úlohu pro umožnění zdravého stárnutí a nezávislého života. Tyto systémy jsou nicméně pod mimořádným tlakem v době demografického stárnutí a zkrácených veřejných rozpočtů.

Organizace těchto systémů leží na bedrech vnitrostátních a často regionálních tvůrců politik. Nicméně proces EU⁽¹⁰⁾ podporuje vzájemnou výměnu a učení při identifikaci řešení s cílem dosáhnout těchto cílů:

1. přístup – k souboru domácích, obecních a institucionálních služeb mimo jiné prostřednictvím dostupnosti nebo pojistného krytí a kratších čekacích dob;
2. kvalita – mimo jiné prostřednictvím lepší koordinace mezi úrovněmi péče a prioritou je nadále rehabilitace a pomoc lidem, aby mohli zůstat doma;
3. udržitelnost – mimo jiné prostřednictvím vhodné kombinace veřejných a soukromých financí a lepší koordinace mezi službami a zdravotnické osvěty.

EU podporuje reformní procesy v členských státech prostřednictvím recenzí typu „peer review“ a financování projektů zaměřených na poskytování lepšího přístupu vnitrostátních tvůrců politik k mezinárodním zkušenostem.

Příklady recenzí typu „peer review“ v oblasti zdravotní péče a dlouhodobé péče

V roce 2011 sedm zemí EU provedlo recenzi typu „peer review“ švédského přístupu ke **zvládání větších nároků na péči při omezených zdrojích**.

V roce 2009 osm zemí EU provedlo recenzi typu „peer review“ francouzské práce na téma **Alzheimerova choroba a další související nemoci: zvládání poruch chování v pacientově domově**.

EU podporuje aktivní a zdravé stárnutí také podporou kvalitnější péče o zesláblé staré lidi, a to jak v institucionálním prostředí, tak doma. Zaměřuje se zejména na prevenci zneužívání starších osob. **Speciální zpráva Eurobarometr o zdravotní a dlouhodobé péči** z roku 2007 uvádí, že 55 % Evropanů je přesvědčeno, že mnoho závislých starších osob je obětí zneužívání ze strany lidí, kteří by o ně měli pečovat.

V březnu 2008 Evropská komise zorganizovala významnou konferenci na téma **Ochrana důstojnosti starších osob – prevence zneužívání a zanedbávání letitých**, aby přispěla k prohloubení pochopení tohoto jevu a toho, jak proti němu lze po celé Evropě účinně bojovat.

Pilotní iniciativa proti zneužívání starších osob: tři projekty financované EU

EuROPEAN – Evropský referenční rámec pro prevenci týrání a zneužívání starších lidí a jejich zanedbávání <http://www.preventelderabuse.eu>

MILCEA – Sledování zneužívání starších lidí v Evropské unii prostřednictvím veřejného systému zdravotní a dlouhodobé péče <http://www.milcea.eu>

WeDO – Evropské partnerství pro blaho a důstojnost starších lidí <http://www.wedo-partnership.eu/>

Potom Evropský parlament požádal o pilotní akci, kterou Evropská komise provedla prostřednictvím výzvy k předkládání návrhů na projekty zaměřené na sledování zneužívání starších osob prostřednictvím systému zdravotní péče a dlouhodobé péče a na identifikaci osvědčených postupů pro prevenci tohoto zneužívání.

Komise také financovala akci nazvanou **ABUEL**, která zajišťuje průzkum výskytu zneužívání starších lidí v různých zemích v rámci zdravotnického akčního programu.

Program Daphne EU bojuje proti všem formám násilí na dětech, mladých lidech a ženách a chrání ohrožené oběti a skupiny. Financuje také opatření pro potírání zneužívání starších osob. Mezi ně patří lepší způsoby zjišťování, sledování, řešení a předcházení zneužívání starších osob včetně fyzického a finančního zneužívání. Projekt **Eustacea** v rámci programu Daphne vytvořil **Evropskou Chartu práv a povinností starších osob vyžadujících dlouhodobou péči a pomoc**.

Program DAPHNE: boj proti zneužívání v rodinách

Breaking the Taboo 2 je projekt, který zplnomocňuje zdravotní a sociální pracovníky pro boj proti násilí na starších ženách v rodinách. Navazuje na první projekt, který v roce 2008 vyústil ve zveřejnění zprávy **Breaking the Taboo**.

Boj proti diskriminaci kvůli věku

Právní předpisy popsané výše nejsou jediným způsobem boje proti diskriminaci. Hlavním přínosem pro tuto práci na úrovni EU jsou činnosti zaměřené na zvýšení pochopení a povědomí o jevu diskriminace kvůli věku – často ve spojitosti s dalšími formami diskriminace – a toho, jak negativně působí na jednotlivce a společnost. Komise:

- od roku 2003 financuje evropskou kampaň **Pro rozmanitost, proti diskriminaci**, která publikuje filmy, obrázky a psané materiály s cílem bojovat proti stereotypům a zvýšit povědomí o diskriminaci a zákonech, které ji potlačují,
- podporuje **skupiny odborníků na nediskriminaci**, které mají za cíl zajišťovat analýzy a výměnu informací mezi členskými státy o společensko-hospodářských otázkách, právu, orgánech pro rovnost a dobré správě. Skupiny ověřují osvědčené postupy a vytvářejí publikace, mimo jiné dvě publikace o diskriminaci kvůli věku a zaměstnání,
- v roce 2009 zadala **speciální průzkum Eurobarometr o diskriminaci v EU** pro pochopení postojů veřejnosti k tomuto jevu. Zjistilo se, že občané vnímají věk jako nejčastější nevýhodu při hledání práce.

Komise dala jasně najevo své odhodlání bojovat proti diskriminaci kvůli různým důvodům včetně věku ve sdělení **Nediskriminace a rovné příležitosti: Obnovený závazek**. Komise prosazuje systematické zahrnování nediskriminace na základě věku do všech politik.

Komise také na úrovni EU financuje **Výměnnou platformu pro vnitrostátní listiny rozmanitosti** – na podporu tohoto přístupu, který podněcuje podniky k tomu, aby dobrovolně plnily závazky rozmanitosti. Platformu tvoří organizace, které podporují a realizují vnitrostátní listiny rozmanitosti a usilují o šíření úspěšné kultury správy rozmanitosti na základě výhod, které rozmanitá pracovní síla, včetně starších pracovníků, podniku přináší.

Rovné příležitosti osob se zdravotním postižením

I když stáří není synonymem pro zdravotní postižení, riziko fyzického nebo duševního postižení ve vyšším věku rychle vzrůstá. Pomáhat mnoha seniorům, kteří jsou nějakým způsobem postiženi, překonávat překážky, na něž ve svém prostředí narážejí, je důležitou formou podpory aktivního stárnutí.

Politiky pro oblast zdravotního postižení mají ve své kompetenci členské státy. Nicméně EU usiluje o přidání hodnoty k politikám členských států prosazováním osvědčených postupů a vzájemného učení, zejména z inovačních projektů. Tak přispívá k provádění závazku EU vzhledem k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením (viz s. 5).

Evropská strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020 rozpracovává opatření a nástroje na úrovni EU pro překonávání překážek, které brání v účasti na zaměstnání a hospodářském a sociálním životě lidem, kteří žijí se zdravotním postižením. Strategie zahrnuje následující témata:

1. Přístupnost – podle přístupu „design pro všechny“ ve vývoji zastavěného prostředí, dopravy a informačních a komunikačních technologií, včetně definování evropských norem (viz oddíl o předpokládaném Evropském aktu přístupnosti na s. 6).
2. Zapojení do společnosti – včetně společenského, kulturního a politického života.
3. Rovnost – evropská směrnice, která zakazuje diskriminaci v zaměstnání (s. 6), je hlavním nástrojem pro boj proti diskriminaci kvůli zdravotnímu postižení, které je překážkou pro aktivní stárnutí v zaměstnání.
4. Zaměstnání – podpora pracovního zaškolení, vzdělávání a projektů rozvoje přístupných pracovišť (viz s. 8, 18 a 19) a také protidiskriminačních právních předpisů (s. 6).
5. Vzdělávání a celoživotní učení – rovný přístup k příležitostem ke vzdělávání a celoživotnímu učení po celý život (s. 18).
6. Sociální ochrana a začleňování – podpora vzájemného učení pro zajištění dostatečných systémů v členských státech (viz s. 14 a 15).
7. Zdraví – včetně rovného přístupu k vysoce kvalitní zdravotní péči (s. 15) a podpora rehabilitační a preventivní péče důležité pro zdravé stárnutí (s. 11 a 12). EU také podporuje ochranu zdraví a bezpečnost na pracovišti, aby se podařilo snížit počet nehod, které mohou vést k invaliditě a závislosti (s. 7).

Evropský den osob se zdravotním postižením – 3. prosince – tyto cíle podporuje tím, že dohromady přivádí příslušné zúčastněné strany a aktéry politik.

Strategie pro rovnost žen a mužů

Evropská komise přijala dvojí přístup k dosažení rovnosti žen a mužů, a to přijetím specifických opatření pro rovnost žen a mužů včetně právních předpisů a zvyšování povědomí a zavedením **perspektivy rovnosti žen a mužů** do všech oblastí politiky EU, zejména v rámci strategie Evropa 2020 a agendy reformy penzí.

Genderové nerovnosti a rozdíly v průběhu celého životního cyklu vedou u žen k nižšímu důchodovému příjmu a vyššímu riziku chudoby ve stáří. Starší ženy jsou navíc hlavními uživateli a poskytovateli pečovatelských služeb. EU se snaží přispívat tím, že odstraňováním těchto nerovností usiluje, aby starší ženy i muži mohli mít užitek z aktivního, zdravého a důstojného života.

Komise posílila svůj závazek vzhledem k rovnosti mezi ženami a muži svou **Chartou žen** z roku 2010 a **strategií pro rovnost žen a mužů 2010–2015**. Komise se snaží podporovat pokrok členských států směrem k rovnosti žen a mužů těmito opatřeními:

- publikováním **výročních zpráv o rovnosti mezi ženami a muži**,
- budováním **struktur** na úrovni EU, jako je skupina na vysoké úrovni pro začleňování hlediska rovnosti žen a mužů a Poradní výbor pro rovné příležitosti žen a mužů, s cílem prosazovat rovnost žen a mužů, začleňování hlediska rovnosti žen a mužů a rovné příležitosti pro ženy i muže,
- vytvořením **síť odborníků na rovnost mezi ženami a muži**.

V roce 2011 Poradní výbor pro rovné příležitosti žen a mužů přijal stanovisko **Genderový rozměr aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity**

V roce 2011 síť odborníků na rovnost mezi ženami a muži vydala zprávu: **Politiky aktivního stárnutí a rovnosti mezi ženami a muži: zaměstnanost a sociální začleňování žen a mužů v pozdním pracovním a raném důchodovém věku**

Genderovým otázkám se věnují sdělení Komise, usnesení Evropského parlamentu a závěry Rady, které se zaměřovaly na témata, jako je **stejná odměna, rovné příležitosti pro aktivní a důstojné stárnutí a úloha žen ve stárnoucí společnosti**.

Sociální inovace

EU podporuje sociální inovace jako stále významnější koncept a jako zdroj nových a kreativních řešení sociálních a společenských výzev. Patří sem hledání nových způsobů prosazování aktivního stárnutí. Podpora je poskytována ve formě financování růstu nových iniciativ v raných fázích, financování pro rozšíření úspěšných malých projektů a iniciativ, aby bylo možné sdílet osvědčené postupy a inovační nápady i přes regionální a státní hranice.

Vlajková Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení zahrnuje „Evropskou iniciativu pro sociální inovace“, která má rozvíjet na důkazech založený přístup k sociálním reformám. Tato iniciativa má přístup k řadě stávajících fondů EU, s jejichž pomocí může tato opatření podporovat; jedná se například o Evropský sociální fond (viz s. 8) a Progress (viz níže). Sociální inovace jsou také důležitým prvkem klíčové iniciativy Unie inovací (s. 11).

Návrhy Komise přijaté pro nařízení o ESF a EFRR pro období 2014–2020 zahrnují také sociální inovace. To znamená, že členské státy a regiony si mohou zvolit investovat do sociálních inovací a přidělit na tento účel peníze ze strukturálních fondů. Do léta 2012 Komise vydá příručku o sociálních inovacích pro regiony EU.

Program EU pro zaměstnanost a sociální solidaritu (Progress)

S rozpočtem 743,25 milionu EUR na období 2007–2013 financuje program Progress činnosti zahrnující studia, školení v oblasti práva a politik, vytváření sítí nevládních organizací, mezinárodní výměnu a kampaně na zvyšování povědomí. Program přispívá k agendě aktivního stárnutí řadou různých činností:

- zkoumání na důkazech založených politik pro přechod z práce do důchodu,
- síť odborníků na opatření proti diskriminaci, rozmanitost a rovnost žen a mužů,
- školení právních a politických zástupců v oblasti opatření proti diskriminaci a rovnosti žen a mužů,
- studie přístupnosti v Evropě a Evropská cena přístupnosti,
- projekty sociálních inovací.

Program Progress také dává hlas starším lidem tím, že spolufinancuje **AGE Platform Europe**, která spojuje sdružení starších lidí z celé EU a také podobné sítě zaměřené na rovnost mezi muži a ženami, zdravotní postižení atd.

Na období 2014–2020 Komise navrhla nástupnický Program pro sociální změnu a inovace. Tento program by měl spojit program Progress, Evropské služby zaměstnanosti (**EURES**) a **evropský nástroj mikrofinancování Progress**.

Priority zdravotnictví, podpora fyzických aktivit a financování

Definování zdravotnických politik je v kompetenci členských států, ale EU může pomoci rozvíjet znalosti a pochopení pro řešení problémů ve zdravotnictví, předcházení nemocem a boji se zdravotními riziky. EU se také snaží upozorňovat na klíčové priority zdravotnictví v souladu s dlouhodobými cíli podporování zdravého a aktivního stárnutí.

V tomto kontextu má **strategie EU v oblasti zdraví pro období 2008–2013** tři určené cíle:

1. podpora dobrého zdravotního stavu ve stárnoucí Evropě;
2. ochrana občanů před zdravotními hrozbami;
3. podpora dynamických zdravotních systémů a nových technologií.

V roce 2008 Evropská rada ve svých závěrech vyzvala členské státy a Komisi, aby vypracovaly účinnou **strategii v oblasti veřejného zdraví, která se zaměřuje na boj proti neurodegenerativním onemocněním spojeným s věkem**, a doporučení Rady z roku 2009 se soustředila na nutnost zajistit **bezpečnost pacientů a prevenci infekcí spojených se zdravotní péčí**.

Evropská komise vydala sdělení o **telemedicínských systémech a službách** a o **evropské iniciativě pro Alzheimerovu chorobu a jiné formy demence** na podporu pokroku v těchto klíčových oblastech pro aktivní a zdravé stárnutí.

V oblasti sportu se EU ujímá úlohy zejména propagací fyzických aktivit podporujících zdraví, které jsou také prostředkem pro dosažení aktivního a zdravého stárnutí. EU vytvořila **bílou knihu (2007) a sdělení (2011)** o sportu s uznáním sociálních a hospodářských přínosů fyzických aktivit. O podporu fyzických aktivit usiluje odborná skupina pro „sport, zdraví a zapojení“ ustavená Radou. Skupina publikovala konkrétní **pokyny EU v oblasti tělesné aktivity** – včetně specifické části zaměřené na služby pro seniory. Přípravuje se nová politická iniciativa EU pro provádění těchto pokynů na vnitrostátní úrovni. **Financování pro mezinárodní projekty podporující fyzické aktivity** a aktivní stárnutí bylo k dispozici v roce 2009 a znovu je k dispozici v roce 2012.

Komise také vytvořila zdravotní výbory a odborné skupiny s cílem zlepšit výměnu a učení mezi klíčovými vnitrostátními, místními a regionálními zúčastněnými stranami v oblasti důležitých otázek zdravého stárnutí včetně témat jako **kouření, obezita, zneužívání alkoholu, rakovina** a také mechanismy spolupráce v oblasti **výživy a fyzických aktivit, HIV/AIDS, zdravotní bezpečnosti a informací**.

Specializovaný **program zdraví EU** poskytuje v letech 2008–2013 321 milionů EUR na opatření, která podporují zdraví a odstraňují nerovnosti v oblasti zdraví; s cílem zvýšit zdravé roky života a podpořit zdravé stárnutí – a také opatření týkající se otázek jako bezpečnost pacientů a informace o zdraví. I řada dalších finančních programů EU – zejména výzkumných (viz s. 10) – má zdravotnický rozměr.

EK navrhla nový **program Zdraví pro růst 2014–2020** orientovaný na cíle strategie Evropa 2020, zejména v oblasti zaměstnání, inovací a udržitelnosti. Program předpokládá zvláštní podporu pro Evropské inovační partnerství v oblasti aktivního a zdravého stárnutí (s. 11). Kapitola věnovaná sportu v návrhu Komise na nový program EU pro vzdělávání, odbornou přípravu, mládež a sport, **Erasmus pro všechny 2014–2020** se zaměřuje na podporu fyzických aktivit podporujících zdraví.

Podpora přístupnosti a mobility

Doprava je jednou z nejdůležitějších společných politik EU. Zaměřuje se na zajištění volného pohybu osob a zboží s cílem podpořit vnitřní trh. Nicméně se také zabývá otázkami mobility, které mohou být důležité pro to, aby lidé i přes stárnutí mohli zůstat aktivní na trhu práce a ve společnosti.

Akční plán EU pro městskou mobilitu (2009) podporuje realizaci integrovaných dopravních řešení zaměřených na občany v kontextu demografického stárnutí. Tento akční plán podporuje zejména ekologičtější městskou dopravu, přístupnost, práva cestujících a inteligentní dopravní systémy. EK podporuje inovační projekty a sdílení zkušeností a poznatků mezi členskými státy a regiony prostřednictvím několika finančních proudů včetně **RP7 spolupráce – doprava** (viz s. 10) fondů regionálního rozvoje (s. 8) a programu **Inteligentní energie Evropa** (s. 10).

S cílem dále prosazovat to, aby městské prostředí Evropy bylo přístupné všem, Komise podporuje **evropskou cenu Access City Award**, která oceňuje a vyzdvihuje města, jež se odhodlaně věnují zajištění přístupného prostředí pro všechny, do něhož patří fyzické prostředí, doprava, informační a komunikační technologie a systémy a další nástroje a služby.

Aktivní stárnutí také požaduje přístup ke zboží a službám (viz připravované právní předpisy na s. 6). **Strategie spotřebitelské politiky EU** (2007–2013) specificky označuje růst počtu starších spotřebitelů jako výzvu i jako příležitost pro dodavatele zboží a služeb. Strategii přímo podporuje **akční program Společenství v oblasti spotřebitelské politiky**, který financuje aktivity na ochranu zdraví, bezpečnosti a hospodářských a právních zájmů spotřebitelů. Tato práce může být dále začleněna do nové evropské spotřebitelské agendy a akčního programu v oblasti spotřebitelské politiky (2014–2020), které budou zahrnovat jasné zaměření na starší spotřebitele.

Aktivní stárnutí je také podporováno inovačním projektem, který propaguje sociální turistiku. **Program Calypso** podporuje mimosezónní cestovní ruch, ze kterého mají prospěch jak znevýhodněné skupiny, které by se jinak na dovolenou nedostaly, tak regiony, které jsou na cestovním ruchu závislé, pokud jde o pracovní místa a růst. Senioři, kteří jsou v důchodu nebo kterým je více než 65 let, jsou zvláštní cílovou skupinou této iniciativy.

Používání IKT pro aktivní stárnutí

Informační a komunikační technologie (IKT) mají stále významnější úlohu v podpoře aktivního stárnutí. Internet a nové technologie zajišťují často cenově úsporný a snadný přístup k informacím, zboží a službám, sociální interakci a demokratickým a občanským procesům. EU pracuje na usnadnění praktického vývoje realistických řešení IKT, které umožní aktivní a zdravé stárnutí.

V roce 2007 Komise zahájila evropský akční plán v oblasti informačních a komunikačních technologií a stárnutí pojmenovaný **Důstojné stáří v informační společnosti**. Tento plán měl za cíl využít příležitosti pro vytvoření nových, přístupnějších produktů a služeb IKT pro starší lidi. Cílem těchto řešení je nejen podpora aktivního a zdravého stárnutí ve všech oblastech života, ale také vytváření pracovních příležitostí ku prospěchu širší ekonomiky.

Akční plán **Důstojné stáří** tvoří nedílnou součást **iniciativy i2010 zaměřené na digitální začlenění**, kterou organizuje EU a jejímž cílem je zajistit pokrok odvětví IKT a veřejných orgánů směrem k přístupnosti všech produktů a služeb IKT vzhledem ke znevýhodněným skupinám. Tato strategie vznikla po sdělení z roku 2008 **Směrem k dostupné informační společnosti**, které obsahovalo návrhy na zlepšení digitální přístupnosti a zejména přístupu na internet lidí se zdravotním postižením a starších osob.

Ambiciózní **Digitální program 2020**, který je jednou z hlavních iniciativ strategie Evropa 2020, usiluje o lepší využívání potenciálu IKT na podporu inovací, hospodářského růstu a pokroku. Tento program se zaměřuje zejména na potenciál, který v sobě skýtá používání IKT v reakci na potřeby stárnoucí populace prostřednictvím **digitální gramotnosti a dovedností, elektronického zdravotnictví a telemedicínských systémů a služeb**. Obsahuje konkrétní opatření na zlepšení přístupnosti pro starší lidi a osoby se zdravotním postižením, která mají podpořit cíle aktivního stárnutí.

Tyto různé související akční plány jsou také podporovány nejrůznějšími evropskými finančními programy: **FP7-ICT** (viz s. 10); **ICT-PSP** (s. 11); **AAL** (s. 11), **EIP** (s. 11) a podprogramy **EFRR** (s. 9).

Stimulace k celoživotnímu učení

Pokud se celoživotní učení stane skutečností, bude možné realizovat aktivní stárnutí rozvojem a udržováním dovedností a kompetencí, které lidé potřebují pro práci a plné zapojení do společnosti. Politiky v oblasti vzdělávání jsou odpovědností členských států; nicméně EU se snaží podporovat přínos vzdělání při plnění celkových hospodářských a sociálních cílů EU v kontextu stárnoucí společnosti. Strategický rámec pro tuto evropskou spolupráci poskytuje program **Vzdělávání a odborná příprava 2020**.

Evropští ministři pro odborné vzdělávání a přípravu stanovili své priority pro hlubší evropskou spolupráci až do roku 2020 v **komuniké ze zasedání v Bruggách**. Toto komuniké se specificky věnuje důležitosti aktualizace dovedností a kompetencí starších pracovníků. Mezitím **Evropský program pro vzdělávání dospělých** zdůrazňuje kvalitně rozvinuté zajištění učení pro seniory na podporu aktivního, nezávislého

a zdravého stárnutí. S cílem podporovat a směřovat politický proces zahájila Evropská komise studii zaměřenou na učení pro aktivní stárnutí a mezigenerační učení. Výsledky studie pomohou určit klíčové prvky úlohy učení ve stárnoucí společnosti a jeho dopady na Evropu.

Program celoživotního učení (LLP) usnadňuje aktivní stárnutí v zaměstnání prostřednictvím iniciativ odborné přípravy, ale také aktivní stárnutí ve společnosti a doma prostřednictvím rozvoje osobních dovedností. Projekty se zaměřují nejen na jednotlivé studenty a účastníky vzdělávání, ale také na učitele, školitele a organizace. S rozpočtem ve výši téměř 7 miliard EUR na období 2007–2013 podporuje LLP příležitosti k učení pro lidi ve všech fázích života prostřednictvím výměn, studijních návštěv a činností zaměřených na vznik sítí. Na program celoživotního učení naváže program **Erasmus pro všechny** (2014–2020). Jedná se o ambiciózní návrh zaměřený na běžné výzvy v oblasti vzdělávání a odborné přípravy v Evropě. Součástí tohoto programu je vzdělávání dospělých zahrnující učení v pozdějším období života.

Program **Grundtvig** je specifický prvek LLP a podporuje učení všech dospělých. Jedním z jeho cílů je podporovat osobní rozvoj, nezávislost a přínos stárnoucích lidí, kterým mohou přispět společnosti.

Zajímavou iniciativou programu Grundtvig, která přímo podporuje aktivní stárnutí ve společnosti, je **program dobrovolnické činnosti seniorů**. Program uznává, že starší lidé mohou být přínosem jako dobrovolníci v jiných zemích, a tak posiluje solidaritu mezi generacemi.

Další užitečnou součástí LLP pro podporu aktivního stárnutí v zaměstnání je program **Leonardo da Vinci** pro odborné vzdělávání a přípravu, který lze používat ke školení starších pracovníků a podpoře poptávky po nich.

Podpora pro starší studenty v rámci programu Grundtvig

V rámci projektu **EuBiA** byly rozvinuty sítě a výměna osvědčených postupů zaměřené na podporu a posilování letitých studentů. V rámci projektu vznikla příručka pro zapojování starších lidí do učení a byla vytvořena trvalá síť praktiků v oboru.

Cedefop: Agentura EU na podporu rozvoje politik v oblasti odborného vzdělávání a přípravy

Cedefop, Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání se sídlem v Soluni, řídí projekt zaměřený na stárnoucí pracovníky. Jeho cílem je poskytnout nové náhledy na stárnutí a práci prostřednictvím nového výzkumu a navrhnout politiky aktivního stárnutí zaměřené na odrazování od brzkého odchodu do důchodu a stimulaci delšího pracovního života.

Závěr

Tato brožura názorně ukazuje, že EU mnoha různými způsoby podporuje aktivní stárnutí a mezigenerační solidaritu – a že v mnoha oblastech zintenzivní své úsilí. Brožura však také objasňuje, že se musíme zaobírat velmi širokým spektrem otázek a že většina práce se musí provést v členských státech na vnitrostátní, regionální a místní úrovni a v procesech kolektivního vyjednávání.

EU může velmi intenzivně podpořit reformní úsilí v členských státech, ale mnoho finančních nástrojů a programů představených v této brožuře je do značné míry založeno na poptávce. V oblasti aktivního stárnutí by přístup seshora dolů, kdy se EU ujme vedení a řekne tvůrcům politik v členských státech, co mají dělat, nefungoval. Mnohé překážky, které je nutné překonat, aby se aktivní stárnutí stalo skutečností, je nutné řešit v souladu se zásadou subsidiarity, která vyžaduje, aby se to dělalo v jednotlivých členských státech ve prospěch jejich občanů.

Politické nástroje představené v této brožuře však usnadňují partnerství mezi EU a veřejnými orgány v členských státech a také mezi tvůrci politik a zúčastněnými subjekty z různých zemí. Jejich závazkem je podporovat aktivní stárnutí, protože na tom bude záviset, jak účinné budou politické nástroje EU. Jejich nápady na nová řešení mohou těžit z podpory EU v tom, že budou vyzkoušeny a že osvědčené postupy se rozšíří po celé EU.

Evropská komise

Příspěvek EU k aktivnímu stárnutí a mezigenerační solidaritě

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie

2012 – 19 s. – 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-25119-1

doi:10.2767/667

Tato brožura představuje příspěvek EU do agendy aktivního stárnutí, a ukazuje, že EU je v tomto ohledu silným partnerem. Jejím cílem je inspirovat členské státy k ještě odhodlanějšímu úsilí na podporu aktivního stárnutí. Tak bude moci mezigenerační solidarita obstát ve zkoušce, kterou představuje stárnutí obyvatel.

Tato publikace je k dispozici v tištěném formátu ve všech oficiálních jazycích EU.

JAK ZÍSKAT PUBLIKACE EU

Bezplatné publikace:

- prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- v zastoupeních a delegacích Evropské unie.
Jejich kontaktní údaje naleznete na adrese <http://ec.europa.eu> nebo si je můžete vyžádat faxem na čísle +352 2929-42758.

Placené publikace:

- prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Předplatné

(např. roční řady Úředního věstníku Evropské unie, sbírky rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie):

- u některého z prodejců Úřadu pro publikace Evropské unie (http://publications.europa.eu/others/agents/index_cs.htm).

Zajímají vás publikace Generálního ředitelství pro zaměstnanost,
sociální věci a sociální začleňování Evropské komise?

Můžete si je objednat nebo získat on-line odběr zdarma na adrese:
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Budeme také rádi, když se přihlásíte k odběru elektronického zpravodaje Sociální
Evropa, který je k dispozici zdarma na adrese: <http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>.

<http://ec.europa.eu/social>

■ Úřad pro publikace

ISBN 978-92-79-25119-1

9 789279 251191